

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

ASG wewn. 3414/78

Egz. Nr 1

Płk dypl. Edward WOLAK

TERYTORYALNE GROMADZENIE REZERW
OSOBOWYCH DLA POTRZEB MOBILIZACYJNEGO
ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH
I UZUPEŁNIENIA STRAT W CZASIE WOJNY

Skrypt

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG
Archiwum Główna Zbiórów Specjalnych

Nr ewid.

44235

WARSZAWA

LISTOPAD

1978

0670

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

ASG wewn. 3414/78

JAWNE

~~_____~~
~~_____~~

~~_____~~

Egz. Nr.....1

Płk dypl. Edward WOLAK

TERYTORYALNE GROMADZENIE REZERW OSOBOWYCH DLA POTRZEB MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH I UZUPEŁNIENIA STRAT W CZASIE WOJNY

Skrypt

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Główna Zbiórów Specjalnych

Nr ewid. _____

44235

WARSZAWA

LISTOPAD

1978

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im.gen.broni K.Świerczewskiego

JAWNE

KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

ASG wewn. 3414/78

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1969 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 11 poz. 95)
Podpis

ZATWIERDZAM
SZEF KATEDRY ORGANIZACJI
I MOBILIZACJI WOJSK

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

Ppłk dypl. Edward WOLAK

TERYTORIALNE GROMADZENIE REZERW OSOBOWYCH DLA
POTRZEB MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK
WOJSKOWYCH I UZUPEŁNIENIA STRAT W CZASIE WOJNY

Skrypt

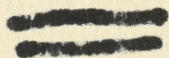
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Główna Zbiórów Specjalnych

44235

WARSZAWA

Listopad

1970 r.

SPIS TREŚCI

	Str.
W S T Ę P	5
I. ZAŁOŻENIA OGÓLNE I ZASADY GROMADZENIA REZERW OSOBOWYCH DLA POTRZEB MOBILIZACJI WOJSK	9
1. Metody przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne	10
2. Podział rezerw osobowych	16
3. Zasięg terytorialnego gromadzenia re- zerw osobowych	20
4. Sposób ustalania terytorialnych potrzeb gromadzenia rezerw osobowych	24
5. Zasady uzupełniania potrzeb terytorial- nego gromadzenia rezerw w planowaniu i realizacji pokojowego uzupełniania jed- nostek poborowymi	28
6. Szkolenie poborowych powoływanych do jednostek wojskowych z przeznaczeniem na gromadzenie rezerw	32
II. ZADANIA ORGANÓW MOBILIZACYJNO-UZUPEŁNIE- NIOWYCH W ZAKRESIE GROMADZENIA REZERW OSOBOWYCH DLA POTRZEB SIŁ ZBROJNYCH	37
1. Kompetencje i ogólne zadania organów mobilizacyjnych w zakresie planowania potrzeb mobilizacyjnych dla sił zbroj- nych	39
2. Podstawowe obowiązki w zakresie prowa- dzenia ewidencji rezerw osobowych	44

III. PRZYGOTOWANIE I GROMADZENIE REZERW OSO- BOWYCH NA UZUPEŁNIENIE STRÁT W CZASIE WOJNY	50
ZAKOŃCZENIE	60

ZAŁĄCZNIKI:

Nr 1 - Ideowy schemat przygotowania obronnego
społeczeństwa - rezerw osobowych na
potrzeby mobilizacji sił zbrojnych.

Nr 2 - Ideowy schemat uzupełnienia strat sił
zbrojnych w czasie wojny.

W S T Ę P^{1/}

Niniejsze opracowanie - jak wynika z tematu, omawia w zasadzie dwa podstawowe ściśle ze sobą związane zagadnienia, a mianowicie:

- system przygotowania i gromadzenia terytorialnego rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;
- wykorzystanie nagromadzonych rezerw osobowych w ramach systemu uzupełniania strat jednostek wojskowych w czasie wojny.

W zagadnieniu pierwszym ujmuję podstawowe problemy przygotowania w czasie pokoju rezerw osobowych, w układzie terytorialnym, niezbędnych na okres mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk i początkowy okres wojny. Zagadnienie drugie natomiast rozpatrywane jest w aspekcie zadań organów mobilizacyjno-uzupełnieniowych w zakresie gromadzenia wyszkolonych rezerw osobowych dla potrzeb sił zbrojnych okresu wojennego.

Główną uwagę zwrócono na problemy przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne

1/ W niniejszym skrypcie nie objaśniam pojęć terminologicznych ani skrótów, ponieważ uczyniono to w skryptach wcześniej wydanych /przedmiotowych/ - patrz katalog wydawnictw Kat. Org.Mob. Przy czym rezerwy osobowe - rozumieć należy, że dotyczy to osób podlegających powszechnemu obowiązkowi służby wojskowej, ujętych w ustalone ustawą kryteria wiekowe, zdrowotno-fizyczne i inne.

sił zbrojnych oraz zasady uwzględnienia potrzeb terytorialnego gromadzenia rezerw w celu pokojowego uzupełniania jednostek poborowymi.

Zagadnienie rezerw osobowych we współczesnych doktrynach wojennych zajmuje czołowe miejsce i staje się problemem ogólnopństwowym. Absorbuje ono coraz bardziej umysły nie tylko strategów wojskowych, ale także umysły naukowców, działaczy politycznych, gospodarczych i społecznych. Godne podkreślenia jest to, że w warunkach ustroju socjalistycznego człowiek zajmuje centralne miejsce we wszystkich dziedzinach życia społecznego, co wynika z istoty i charakteru państwa ludowego i decydującej roli jaką w tej działalności zajmują masy ludowe.

Należy zauważyć, że wraz ze wzrostem wyposażenia technicznego wojsk ciężar ilościowy i jakościowy rezerw ludzkich nie maleje, lecz coraz bardziej zwrasta, bowiem ewentualna przyszła wojna będzie wojną nie tylko różnorodnych środków technicznych, lecz wojną rezerw ludzkich. Dlatego też zagadnienie przygotowania i prawidłowe wykorzystanie rezerw ludzkich w przyszłej wojnie narasta obecnie do problemu, którego należyte rozwiązanie ma ogromne znaczenie dla wojska, jak i gospodarki narodowej.

✓ Mobilizacja sił zbrojnych jest złożonym procesem przekształcania struktury organizacyjnej sił zbrojnych okresu pokojowego na strukturę organizacyjną okresu wojennego, pociągającym za sobą

powołanie do służby wojskowej dużej ilości żołnierzy rezerwy i pobranie przez wojsko z gospodarki narodowej znacznej ilości transportu i różnego rodzaju sprzętu technicznego w krótkim czasie.

W całokształcie przygotowań mobilizacyjnych czołowe miejsce zajmuje problem rezerw osobowych. Zagadnienie to urosło w siłach zbrojnych do rangi generalnej zasady, jeżeli zważy się, że od należytego przygotowania wyszkolonych rezerw osobowych, właściwego ich podziału i racjonalnego wykorzystania na potrzeby sił zbrojnych i gospodarki narodowej oraz do szybkiego uzupełniania struktur organizacyjnych jednostek wojskowych czasu wojennego, w dużej mierze zależy tempo osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej wojsk.

x
x x'

• Należyta znajomość omawianej problematyki w niniejszym skrypcie, a wynikającej bezpośrednio z ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jest niezbędna każdemu dowódcy, a także oficerom mu podległym dla prowadzenia w jednostce odpowiedniej polityki personalnej oraz pracy organizacyjno-ewidencyjnej. Uwzględniając przy tym szczególnie potrzeby właściwego wykorzystania nowo wcielonych żołnierzy na stanowiska wojskowe zgodnie z posiadanymi przez nich predyspozycjami moralno-politycznymi, zawodowymi i zdrowotnymi oraz przydziałami na

potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych. Tego rodzaju działalność powinna w rezultacie zapewnić właściwy proces adaptacji żołnierzy do trudów życia wojskowego, a co za tym idzie - dać pożądane wyniki w dziedzinie szkolenia, wychowania i przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych oraz uzupełniania strat w czasie wojny.

Wiedzieć o tym również należy, że problem administrowania rezerwami osobowymi i środkami transportowymi oraz pokojowego i mobilizacyjnego uzupełniania jednostek wojskowych tymi rezerwami, a także zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia określonych jednostek wojskowych - jest zasadniczym zadaniem WSZW i WKU. Za tym więc realizacji tego zadania i osiągnięciu maksymalnie możliwej w naszych warunkach sprawności mobilizacyjnej i gotowości bojowej wojsk - powinny być podporządkowane wszystkie czynniki urzędowe WSZW i WKU.

✓ W myśl zaleceń dyrektywy MON i zarządzeń wykonawczych Sztabu Generalnego WP - w sprawie doskonalenia systemu mobilizacyjnego i pokojowego uzupełniania sił zbrojnych - dowództwa i sztaby /wszystkich profili/ sił zbrojnych powinny w swej działalności stale ulepszać zasady i formy przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne wojsk.

W procesie swej działalności, w zakresie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek woj-

skowych i uzupełniania strat w czasie wojny winniśmy uzyskać system mobilizacyjny o uzupełnieniowy, który stwarza możliwości szybkiego elastycznego przeprowadzenia mobilizacji wojsk w różnych warunkach.

I. ZAŁOŻENIA OGÓLNE I ZASADY GROMADZENIA REZERW OSOBOWYCH DLA POTRZEB MOBILIZACJI WOJSK

Nasz system uzupełnienia sił zbrojnych rezerwami osobowymi jest oparty na powszechnym obowiązku służby wojskowej, który wynika z konstytucji oraz - z wydanej na tej podstawie przez Sejm PRL ustawy o powszechnym obowiązku obrony państwa.^{2/}

W założeniach niniejszego systemu, głównym problemem jest przygotowanie rezerw osobowych na potrzeby Pokojowe sił zbrojnych, ich szkolenie w jednostkach wojskowych, w wyniku czego ich gromadzenie na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych. Problem ten urósł w siłach zbrojnych do rangi fundamentalnej zasady.

Zważywszy to, że od należytego przygotowania rezerw osobowych, ich gromadzenia, właściwego ich podziału i racjonalnego wykorzystania na potrzeby sił zbrojnych i gospodarki narodowej oraz od szybkiego powołania uzupełniania i włączenia go w strukturę wojenną jednostek - w dużej mierze zależy tempo osiągnięcia wyższych stanów gotowości bo-

2/ Dz.U.nr 44 poz.220 - "Ustawa o powszechnym obowiązku obrony PRL z dnia 21.11.1967 r."

jowej, jak też uzyskania natychmiastowej gotowości do użycia zmobilizowanych wojsk, bądź odtwarzania zdolności bojowej wojsk w czasie walki.

Na potrzeby uzupełniania pokojowego, sił zbrojnych - powołuje się w sposób rotacyjny poborowych w ramach zasadniczej służby wojskowej. Natomiast pełne rozwinięcie jednostek wojskowych następuje w wyniku realizacji przygotowanego w okresie pokoju systemu mobilizacyjnego, który wprowadza do sił zbrojnych odpowiednią liczbę wyszkolonych rezerw osobowych.

Czynnik czasu we współczesnym systemie mobilizacji i osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej wojsk - jest kryterium podstawowym przy wykonywaniu zadań mobilizacyjnych i OWSGB.

Dlatego też w naszym systemie mobilizacyjnym, w celu skrócenia czasu przebiegu mobilizacji - gromadzi się w okresie pokoju rezerwy osobowe możliwie jak najbliżej rejonów mobilizacji jednostek wojskowych - zwanych zasadą t e r y t o r i a l n e g o gromadzenia rezerw.

1. Metody przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne

Do podstawowych zadań obronności kraju, spośród wielu innych, należy przygotowanie i wyszkolenie w okresie pokoju odpowiedniej ilości rezerw osobowych dla zabezpieczenia mobilizacyjnych i wojennych potrzeb sił zbrojnych. W całokształcie tych przygotowań duże znaczenie posiadają

w s z e l k i e z a s o b y, jednak wśród tych zasobów - czołowe miejsce zajmują r e z e r w y o s o b o w e, które są składnikiem sił zbrojnych o najwyższej wartości. Stąd wniosek o koniecznej potrzebie racjonalnego gospodarowania rezerwami osobowymi, poprzez umiejętną rotację, pełne wykorzystywanie na przydziałach mobilizacyjnych żołnierzy rezerwy najmłodszych i najlepiej wyszkolonych w obsłudze sprzętu bojowego, będącego aktualnie w jednostkach wojskowych. Dlatego też jednym z podstawowych zadań w zakresie przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne, stawianych przed sztabami OW, RSZ oraz WSZW i WКУ, w latach osiemdziesiątych będzie dalsze energiczne działanie mające na celu poprawę jakościowego i terytorialnego przygotowania rezerw osobowych.

Jedną z metod rozwiązania tego problemu, zapoczątkowanego już w odniesieniu do 3 i 9 DZ, dla potrzeb których już, tzn. od jesieni 1977 r. są szkoleni poborowi w odpowiednio określonych pododdziałach i oddziałach 8 i 4 DZ. Podobne zadania postawiono przed sztabami rodzajów sił zbrojnych i dowództwami rodzajów wojsk w zakresie:

a/ dokonania dokładnej analizy możliwości szkoleniowych podległych im jednostek, a także potrzeb mobilizacyjnych i możliwości terytorialnego nagromadzenia rezerw;

b/ opracowania i przekazania do właściwych OW z uwagi na stacjonowanie jednostek wojskowych "zestawień powiązania wcielenia poborowych z po-

trezami mobilizacyjnymi", które wskazywałyby w szczególności:

- ilu poborowych i z jakich rejonów /WKU/ należałoby wcielać do podległych im jednostek i szkolić w określonych specjalnościach dla potrzeb mobilizacyjnych.

Wynika stąd wnioski, że należy dążyć do posiadania odpowiedniej ilości wyszkolonych rezerw osobowych, aby można było w możliwie najkrótszym czasie uzupełnić istniejące i sformować nowe jednostki wojskowe zgodnie z przewidywaniami planu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk. Dlatego przygotowanie rezerw osobowych w okresie pokoju jest jednym z podstawowych elementów gotowości bojowej sił zbrojnych.

W procesie szkolenia wojsk stosuje się różne metody przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne. Przy czym stosowane metody nie rozwiązują jeszcze w pełni problemu przygotowania rezerw osobowych. Wraz z systematycznym szkoleniem /doskonaleniem/ rezerw osobowych, wzbogacaniem ich wiedzy wojskowej, należy również pogłębiać więź ideologiczną pomiędzy wojskiem a gromadzonymi - wyszkolonymi rezerwami osobowymi.

Do powszechnie stosowanych metod przygotowania rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych zaliczyć należy:

- a/ w siłach zbrojnych w ramach:
 - zasadniczej służby wojskowej;
 - ćwiczeń wojskowych rezerwy;

b/ poza wojskiem, w ramach:

- szkolenia studentów;
- przysposobienia wojskowego w szkołach średnich;
- LOK, junackich huwców pracy itp.

Ponadto do realizacji powyższych zadań, w zakresie przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne służę m.in. takie metody, jak:

- jednoroczne szkolenie w ramach zasadniczej służby wojskowej żołnierzy w deficytowych specjalnościach wojskowych^{3/};
- przeszkolenie w drugiej specjalności /na 3-4 miesiące przed zwolnieniem z wojska/ odpowiednio wytypowanych żołnierzy;
- przekwalifikowanie wyszkolonych żołnierzy rezerwy w ramach ćwiczeń wojskowych, tylko w przypadkach szczególnie uzasadnionych potrzebami mobilizacyjnymi i zgodnie z planami zatwierdzonymi przez dowódców OW i RSZ^{4/};
- nadawanie przydziałów na podstawie posiadanych kwalifikacji zawodowych nabytych w cywilu;
- szkolenie żołnierzy starszego rocznika odbywających zasadniczą służbę wojskową, w rozwiniętych jednostkach rakiet taktycznych /operacyjno-taktycznych i rakiet plot oraz w jednostkach artyler-

3/ O powyższych problemach przygotowania RO mówi zarządzenie nr 065/Org. z dnia 2.08.1973 r.

4/ Określają - wytyczne Głównego Inspektora Szkolenia - sygn. szkol. 474/73.

rii raketowej i pododdziałach wyrzutni ppk - w tak zwanych "deficytowych" specjalnościach wojskowych artylerii naziemnej i przeciwlotniczej /w drugiej SW/.

Reasumując omówione powyżej metody przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne stwierdzić należy, że podstawowym jednak źródłem dopływu rezerw osobowych na przydziały mobilizacyjne jest powoływanie i szkolenie poborowych w ramach zasadniczej służby wojskowej.

Zasadnicza służba wojskowa nie jest więc procesem samym w sobie, realizującym tylko zasadę powszechnego obowiązku w odniesieniu do poborowych. Obowiązek ten jest podporządkowany potrzebom uzupełnieniowym. Stosując metodę systematycznego uzupełniania etatowych stanów jednostek czasu pokojowego stworzone zostają warunki do nagromadzenia niezbędnych rezerw na okres mobilizacji i wojny. Nadmienić należy, że nie chodzi tu o gromadzenie rezerw w ogóle, które zawsze jest "produktem" pokojowego uzupełniania wojska, lecz o nagromadzenie na określonym terenie podoficerów i szeregowców rezerwy wyszkolonych w takich specjalnościach, jakie są niezbędne dla mobilizacyjnego uzupełnienia jednostek dyslokowanych na tym terenie.

Godnym podkreślenia i zapamiętania jest to, że problem przygotowania rezerw osobowych winien być rozpatrywany zarówno z punktu widzenia ilościowego, jak i jakościowego. Przy czym ilość przygotowanych rezerw powinna zapewnić zaspokojenie potrzeb

czasu wojennego, a zwłaszcza pierwszego roku wojny, odpowiednio w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych oraz rodzajach wojsk i służb. Rozwiązanie tego zagadnienia zależy w głównej mierze od liczby ludności jej przyrostu naturalnego oraz niezbędności sił zbrojnych w czasie pokoju, które stanowią zasadniczą bazę szkoleniową żołnierzy rezerwy^{5/}.

W celu zapewnienia absolutnego wzrostu rezerw osobowych - roczny kontyngent poborowych do wojska i szkolonych w ramach ćwiczeń rezerwy winien przewyższać liczbę rezerwistów zwolnionych od powszechnego obowiązku służby wojskowej ze względu na wiek i zdrowie.

Co się zaś tyczy przygotowania rezerw z punktu widzenia jakości - polega ono na szkoleniu ich zgodnie z wymogami współczesnej wojny oraz potrzebami poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Wiedza, doświadczenie i nawyki wojskowe rezerwistów nie powinny pozostawać w tyle za współczesnymi wymogami. Szczególnie dotyczy to oficerów rezerwy, którzy powinni stale pogłębiać swoją wiedzę ogólnowojskową i techniczną oraz doskonalić umiejętności organizacyjne.

5/ W planowaniu potrzeb rezerw osobowych dla sił zbrojnych - musi być uwzględniony - "wskaźnik empiryczny", rozwoju ludności w stosunku do rozwoju sił zbrojnych /np. w stosunku 0,9%:1 mil./.

2. Podział rezerw osobowych^{6/}

Rozpoczynając omawianie podrozdziału, konieczne wydaje się słów kilka nadmienić o zasadniczym kryterium stanowiącym punkt wyjścia do podziału rezerw osobowych na poszczególne działy i grupy osobowe, co z kolei ułatwi zrozumienie czytelnikowi istotę problemu.

Otóż stosownie do wspomnianej już ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL, komisja poborowa /lekarze komisji/ określają, w wyniku szczegółowych badań, zdolność poborowego /rezerwisty/ do służby wojskowej, zaliczając go do jednej z następujących kategorii:

- zdolny do służby wojskowej - kategoria "A";
- zdolny do służby wojskowej na określonych stanowiskach - kategoria "C";
- zdolny do służby w formacjach samoobrony - kategoria "D";
- czasowo niezdolny do służby wojskowej i służby w formacjach samoobrony - kategoria "B";
- trwale niezdolny do służby wojskowej i służby w formacjach samoobrony - kategoria "E".

6/ W niniejszym podrozdziale omówiony zostanie podział rezerw osobowych wg zasad obecnie obowiązujących tzw. "działów i grup" - w układzie funkcjonalnym i ewidencyjnym, który w dotychczasowych materiałach nie występuje. Podziału merytorycznego nie omawiam - podano go w skryptach wcześniej opracowanych.

Stosownie do powyższych kryteriów całość rezerw osobowych ujęto - w podziale funkcjonalnym dla celów ewidencyjno-wojskowych w następujące działy i grupy:

DZIAŁ I. Rezerwy wydzielane na zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

I rzut

Grupa 1. Wydzielani na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych^{7/}

- jednostki mobilizacyjne:

- a/ mobilizacyjny rzut alarmowy /MRA/;
- b/ etatowe potrzeby mobilizacyjne;
- c/ procent zabezpieczenia stawiennictwa;
- d/ nakładka.

Grupa 2. Wydzieleni na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostki wojskowej nr 4552.

Grupa 3. Wydzieleni na awaryjne uzupełnienie jednostek wojskowych /grupy specjalistów/.

DZIAŁ II. Rezerwy przeznaczone na uzupełnienie potrzeb sił zbrojnych w czasie wojny.

II rzut

Grupa 1. Wydzieleni na potrzeby bieżącego uzupełnienia strat w czasie wojny /wg dni kierowania/.

^{7/} Ewidencyjnie ujmuje się wg specjalności wojskowej /SW/ stopni /podoficerowie, szeregowcy/ wg kolejności alfabetycznej.

Grupa 2. Rezerwa jednostki wojskowej nr 4552.

Grupa 3. Rezerwa jednostek wojskowych MSW.

Grupa 4. Rezerwa wyszkolona:

- wyszkoleni w jednostkach operacyjnych i OPK;
- wyszkoleni w jednostkach obrony terytorialnej.

Grupa 5. Rezerwa nie wyszkolona /SW nadawane na podstawie zawodów cywilnych/.

Grupa 6. Kobiety przeznaczone do służby wojskowej.

DZIAŁ III. Rezerwy wydzielone dla potrzeb gospodarki narodowej, militaryzacji obrony cywilnej.

Grupa 1. Reklamowani:

- a/ reklamowani z urzędu;
- b/ reklamowani grupowo i indywidualnie /ministerstwa, zakłady pracy/.

Grupa 2. Wydzieleni do jednostek przewidzianych do militaryzacji:

- ministerstw /WKO/;
- jednostek przewidzianych dla potrzeb sił zbrojnych;
- jednostek centralnego podporządkowania;
- jednostek terenowego podporządkowania.

Grupa 3. Wydzieleni do formacji obrony cywilnej:

- a/ komendy samoobrony;
- b/ zakładowe oddziały /grupy/ samoobrony;
- c/ terenowe oddziały /grupy/ samoobrony;
- d/ specjalistyczne oddziały samoobrony.

DZIAŁ IV. Rezerwy nie ujęte organizacyjnie w systemie obrony.

- Grupa 1. Rezerwa wyszkolona - kategoria "A" i "C" /41-60lat, kierowcy 46-50 lat/.
- Grupa 2. Rezerwa nie wyszkolona /"SW" nadawana na podstawie zawodów cywilnych - 41-50 lat, kierowcy 46-50 lat, bez "SW" 25-50 lat/.
- Grupa 3. Rezerwa osobowa MSW /25-50 lat/.
- Grupa 4. Zasoby nieefektywne /25-50 lat/:
- a/ wymeldowanie na pobyt stały;
 - b/ czasowo przebywający poza miejscami stałego pobytu;
 - c/ poszukiwani;
 - d/ ubiegający się na wyjazd za granicę na pobyt stały;
 - e/ czasowo nie wykorzystani na przydziałach mobilizacyjnych;
 - f/ utracili kwalifikacje do badania przydziału mob.;
 - g/ czasowo niezdolni do służby wojskowej - kat. "B";
 - h/ odbywający kary pozbawienia wolności;
 - i/ duchowni i zakonnicy.
- Grupa 5. Zdolni do służby w formacjach samoobrony kategoria "D" /do 50 lat/.

W powyższym podziale, nagromadzone rezerwy, w zależności od potrzeb sił zbrojnych, posiadanych predyspozycji do pełnienia służby wojskowej i stopnia wyszkolenia wojskowego, a także specjalności wojskowej mogą posiadać przydziały mobilizacyjne

do jednostek sił zbrojnych /zabezpieczenia potrzeb mobilizacyjnych/, względnie mogą być przeznaczone do zabezpieczenia potrzeb wojennych sił zbrojnych /uzupełnienie strat powstałych w czasie wojny i zabezpieczenie nowo formowanych w tym czasie jednostek wojskowych/.

3. Zasięg terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych

Chcąc w pełni zabezpieczyć potrzeby oraz szybko i bezpiecznie rozwiązanie wojsk do rozmiarów przewidzianych na czas wojny, istotny wpływ wywierać będzie mobilizacyjny system ich uzupełnienia. Główną zagadnieniem polega na tym, aby do minimum zredukować czas konieczny na przybycie do miejsc stacjonowania żołnierzy /poborowych/, środków transportowych i niezbędnego zabezpieczenia materiałowo-technicznego, eliminując przy tym do minimum przejazdy koleją.

Problem ten można rozwiązać przez ustalenie zasięgu terytorialnego uzupełnienia.

Istota terytorialnego gromadzenia, odpowiednio wyszkolonych rezerw osobowych - polega na rozmieszczeniu rezerw osobowych wokół baz mobilizacyjnych, tzn. zacieśnieniu terytorialności uzupełnienia mobilizacyjnych potrzeb jednostek wojskowych do granic administracyjnych jednej wojskowej komendy uzupełnień /WKU/.

Przy czym ilość i jakość terytorialnie nagromadzonych rezerw osobowych - stanowi zasadniczy wa-

runek sprawnego mobilizacyjnego uzupełnienia sił zbrojnych, a tym samym osiągnięcie przez nie pełnej gotowości bojowej. Zaistnieć może niekiedy przypadek, że w niektórych rejonach kraju wystąpić mogą duże dysproporcje pomiędzy potrzebami mobilizacyjnymi dyslokowanych jednostek, a istniejącymi zasobami poborowych. Taka sytuacja spowoduje konieczność odstąpienia od przyjętej zasady, zarówno w kierunku poszerzenia granic /małe zasoby, a duże potrzeby/, jak i zacieśnienia /małe potrzeby a duże zasoby/ granic zasięgu terytorialności. Zatem więc t e r y t o r i a l n o ś ć należy uważać jako elastyczną zasadę współczesnej mobilizacji i nie traktować granic administracyjnych jednego WКУ w sposób sztywny szczególnie w takich przypadkach, jak:

- a/ stacjonowanie kilku jednostek wojskowych w pobliżu granic dwóch lub więcej WКУ;
- b/ stacjonowanie na terenie WКУ jednej lub kilku jednostek o wysokich specyficznych lub jednorodnych wymagach uzupełnieniowych.

Nie można więc trzymać się za wszelką cenę obszaru administracyjnego jednej WКУ, ponieważ doprowadza to do obniżenia jakości i wydłużenia czasu przygotowania rezerw, niejednokrotnie nagromadzenie rezerw w takich warunkach staje się wprost niemożliwe. Dlatego też w uzasadnionych podobnymi warunkami przypadkach, należy rozszerzyć rejon zasobowy poza granice macierzystej dla danej jednostki WКУ.

Przydzielony rejon na obszarze sąsiednich WKU należy traktować jako zasobowy leżący w granicach zasięgu terytorialnego danych jednostek. Przy czym określenie takiego zasięgu rejonów powinno być uzgodnione z dowództwami zainteresowanych jednostek wojskowych oraz formalnie ustalone przez WSZW i sztaby OW. Taka rejonizacja /terytorialna/ stwarza warunki do optymalizacji sprzężenia i racjonalnego spożytkowania zasobów poborowych oraz rezerwistów. Chodzi o to, żeby rezerwy były gromadzone zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym w tych rejonach, gdzie jest to konieczne ze względów mobilizacyjnych, tzn. że należy przestrzegać zasad terytorialnego uzupełniania i szkolenia rezerw w czasie pokoju.

Skuteczność sterowania zasięgami procesu terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych wymaga gruntownej znajomości jego mechanizmu, poszczególnych jego elementów i wzajemne ich powiązanie, od których zależą rezultaty działania.

Aby sprostać tym wymogom i w ustalonym zasięgu gromadzenia rezerw mieć pożądaną efekty zasobowe zależne jest od następujących kryteriów:

- a/ przyjęcie odpowiedniego zasięgu terytorialności gromadzenia rezerw i istniejący na tym obszarze stan zasobów poborowych oraz ustalenia rejonów mobilizacyjnego uzupełnienia;
- b/ stopnia uzupełnienia potrzeb w planowaniu i realizacji pokojowego uzupełnienia jednostek poborowymi;

- c/ umiejętności ustalania potrzeb gromadzenia rezerw, w tym potrzeb w granicach ustalonych rejonów;
- d/ stopnia zgodności szkolenia wcielonych do jednostek wojskowych ze zgłoszonymi postulatami w zakresie potrzeb terytorialnego gromadzenia rezerw.

Zasięg realizacji założeń terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych jest procesem ciągłym, ponieważ wielkość zasobów określonych obszarów, rejonów nie jest stała i ulega zmianie zarówno w miarę starzenia się rezerwistów poszczególnych roczników, zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych jednostek wojskowych, które mają być formowane z określonych zasobów rezerw osobowych, jak również i ruchu ludności.

Okresowe zakłócenia w zasięgu terytorialnym gromadzenia rezerw mogą zaistnieć w wyniku wprowadzenia do wyposażenia jednostek wojskowych nowego, bardziej skomplikowanego uzbrojenia lub innego bojowego sprzętu technicznego.

Podstawowym ogniwem realizacji zasad terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych są wojskowe komendy uzupełnień /WKU/, Wojewódzkie Sztaby Wojskowe /WSZW/ oraz jednostki mobilizacyjne.

4. Sposób ustalania terytorialnych potrzeb gromadzenia rezerw osobowych

Niniejsze zagadnienie stanowi rezultat omówienia problematyki w zagadnieniu poprzednim i ściśle z nim wiążące się. Otóż chcąc ustalić terytorialnie potrzeby gromadzenia rezerw osobowych na określonym terenie /rejonie/, trzeba określić ich wielkość. Oczywiście wielkość ta musi być uwzględniona w przekroju poszczególnych specjalności wojskowych z podziałem na podoficerów i szeregowców. W tym zakresie tylko WKU dysponuje wystarczającymi informacjami /w kartach ewidencyjnych/, aby mogły we właściwy sposób ustalić wielkość potrzeb gromadzenia rezerw w kolejnych latach. Jest to nakaz chwili stojący przed wojskowymi organami terenowymi /WSZW i WKU/ dokonywania poprawy jakościowego i terytorialnego przygotowania rezerw osobowych. Wiadącymi przedsięwzięciami w tym zagadnieniu jest problem - pełnego uporządkowania gospodarki rezerwami osobowymi. Oznacza to m.in. rozsądne i w ścisłym porozumieniu z dowódcami jednostek wojskowych dokonanie takiej operacji, w rezultacie której na przydziałach osob. w szczególności jednostek wojsk operacyjnych - powinni się znaleźć żołnierze rezerwy najmłodszy i najlepiej wyszkoleni, to jest rezerwicy w wieku od 24 lat i młodsi zwolnieni z wojska po odbyciu zasadniczej służby wojskowej do 30 lat życia.

Ustalenie przez WKU wymienionych potrzeb jest podstawową czynnością, od której w znaczny stopniu zależą końcowe efekty gromadzenia rezerw. Ustalane potrzeby stanowią "zamówienie", które należy uwzględnić w procesie pokojowego uzupełnienia. Stanowią one jeden z zasadniczych elementów wyjściowych do opracowania przez sztaby OW planów - rozdzielników dla WKU na uzupełnienie jednostek poborowymi.

Wspomniane potrzeby należy skalkulować z dwuletnim wyprzedzeniem - tzn. z wyprzedzeniem równym okresowi trwania zasadniczej służby wojskowej /a dla "SW" Marynarki Wojennej 3-letnimi/. Akcja ta jednak nie może być prowadzona mechanicznie, bądź kosztem obniżenia jakości i terytorialności, lecz tak, aby na dwa lata wcześniej było wiadomo na jakie specjalności powołać poborowych. Poborowi ci, po odbyciu służby wojskowej powróciliby wyszkoleni w takim profilu, w jakim zaistniały przez okres tego czasu braki do terytorialnego uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych.

Potrzeby te muszą być odpowiednio wcześniej ustalone i uwzględniać wszystkie zmiany zachodzące w ciągu wymienionego dwuletniego okresu - czyli stanowić bilans ubytku z przydziałów mobilizacyjnych i przybycia wyszkolonych żołnierzy po odbyciu zasadniczej służby wojskowej na przydziały mob.

Chcąc uzyskać po dwuletnim okresie służby wojskowej liczbę wyszkolonych żołnierzy rezerwy w określonych "SW" równą liczbie zaistniałych w tym cza-

sie braków do terytorialnego uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych, trzeba do jednostek powołać odpowiednio większą liczbę poborowych. Uwarunkowane to jest sprawnością szkolenia w jednostkach wojskowych, jak również ilością wyszkolonych żołnierzy, którzy po odbyciu służby nie wracają na teren macierzystej WKU.

Potrzeby mobilizacyjne powinny również obejmować takie pozycje, jak^{8/}:

- procent zabezpieczenia stawiennictwa;
- nakładkę;
- grupy awaryjnego uzupełnienia w czasie mobilizacji i przegrupowania wojsk.

Ponadto o pełnych potrzebach terytorialnego nagromadzenia rezerw osobowych w danej WKU uwzględniać należy obciążenia świadczeniami dla innych WKU, wynikającymi z opisaney wyżej rejonizacji. Dla tego też docelowo nałożone zadania mobilizacyjne na rzecz jednostek stacjonujących w obszarze innej WKU, a wynikające z włączenia części obszaru do umownego rejonu - muszą być traktowane jako zadania własne.

To z kolei powinno znaleźć odzwierciedlenie zarówno w kalkulacji potrzeb gromadzenia rezerw, jak też w planach - rozdzielnikach na pokojowe uzupełnienie jednostek wojskowych poborowymi.

Potrzeby te poszczególne WKU kalkulują w opracowanych "Bilansach kształtowania się teryto-

8/ Traktuje o tym - podrozdział 2 "Podział rezerw osobowych".

rialnych potrzeb mobilizacyjnych oraz możliwości ich realizacji" z kolei w postaci pozycji wynikowych tego bilansu przesyłają na "kartach statystycznych" do jednostek nadrzędnych, tj. WSZW i Sztabu OW. W kontekście powyższego, kryteriami stanowiącymi o ustaleniu terytorialnych potrzeb gromadzenia rezerw osobowych są:

- a/ pełne terytorialne potrzeby mobilizacyjne;
- b/ możliwości szkolenia poborowych w poszczególnych jednostkach wojskowych;
- c/ zasoby poborowych przeznaczonych na uzupełnienie jednostek sił zbrojnych;
- d/ przewidywane zamierzenia organizacyjne i dyslokacyjne jednostek wojskowych, mające wpływ na terytorialne gromadzenie rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych;
- e/ potrzeby i możliwości w zakresie przekwalifikowania żołnierzy rezerwy w ramach ćwiczeń wojskowych do deficytowych "SW";
- f/ aktualne i perspektywiczne zmiany ekonomiczno-demograficzne rzutujące na kształtowanie się zasobów poborowych i żołnierzy rezerwy na administrowanym terenie.

Zatem więc - podstawę wszelkich poczynań w zakresie ustalania terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych - stanowią sporządzone na szczeblu: WKU, WSZW i OW wieloletnie wg kolejnych lat "bilanse zasobów" i ich wykorzystanie na uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych, jak też terytorialne nagromadzenie rezerw osobowych.

5. Zasady uzupełniania potrzeb terytorialnego gromadzenia rezerw w planowaniu i realizacji pokojowego uzupełniania jednostek poborowymi

Realizacja założeń terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych oparta jest na perspektywicznych i rocznych planach opracowywanych na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

W myśl tego co wyżej opisano, o ustaleniu zasięgu sposobu i wielkości gromadzenia terytorialnego rezerw osobowych oraz mobilizacyjnego uzupełniania jednostek wojskowych należy spowodować realizację tych potrzeb poprzez powoływanie i szkolenie poborowych w ramach odbywania zasadniczej służby wojskowej. Przy czym istotnym dla tego przedsięwzięcia zadaniem jest odpowiednie skorygowanie zamierzeń "planów rozdzielników" na powoływanie przez daną WKU poborowych do istniejącej /określonej/ struktury gromadzenia potrzeb osobowych. Warunkuje się to poprzez stałe uzupełnianie etatowych stanów jednostek czasu pokojowego, stworzenie niezbędnych warunków do nagromadzenia rezerw na okres mobilizacji i wojny. Stąd też zasadnicza służba wojskowa stwarza jedyne dla procesu gromadzenia rezerw mobilizacyjnych korzystne warunki, które należy umiejętnie wykorzystać by uzyskać oczekiwane rezultaty. Wnioskować należy, że proces gromadzenia rezerw może być z pełnym powodzeniem realizowany poprzez wykorzystanie do tego celu systemu pokojowego uzupełniania wojska poborowymi, pod tym wa-

runkiem, że będzie on odpowiednio kierowany.

Wspomniane już "plany - rozdzielniki" dla podległych WKU opracowują Sztaby Okręgów Wojskowych. Na sztabach OW spoczywa główny obowiązek uwzględniania wymienionych potrzeb w zadaniach uzupełnieniowych na każde wcielenie poborowych. Z kolei zaś WSZW znające dokładniej sytuację w swoich WKU mają obowiązek zgłaszać do sztabów OW postulaty dotyczące uzasadnionej weryfikacji w przedmiotowych ustaleniach. Potrzebne dane liczbowe dotyczące potrzeb, WSZW i OW otrzymują z WKU na sporządzonych przez nich "kartach statystycznych".

W planowaniu potrzeb pokojowego uzupełniania jednostek poborowymi obowiązuje następujący tok postępowania:

- a/ WKU - kalkuluje potrzeby z 2-3 letnim okresem wyprzedzenia;
- b/ OW - opracowuje /zbiorcze 5-letnie/ plany terytorialnego gromadzenia rezerw;

Na tej podstawie OW z kolei opracowuje "plan-rozdzelnik" dotyczący ilości powoływanych poborowych przez poszczególne /podległe/ WKU na przeszkolenie jednostek wojskowych wg określonych "SW".

Wymienione dokumenty stanowią podstawę prawną, przy czym rzeczywisty zakres uwzględniania potrzeb terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych w rozdzielnikach na pokojowe uzupełnianie jednostek wojskowych poborowymi zależy głównie od:

- a/ zgodności stanów struktury zasobów poborowych z potrzebami gromadzenia rezerw w danej WKU;

b/ możliwości szkolenia w jednostkach żołnierzy w specjalnościach niezbędnych dla gromadzenia rezerw mobilizacyjnych, zgodnie z ustalonymi zasadami terytorialności dla danej WKU.

Kryteria te warunkują potrzebę realności ustalania wielkości rejonu, na którym stan zasobów poborowych zapewni nagromadzenie niezbędnych rezerw.

Nie należy jednak powoływania poborowych utożsamiać jako wyłącznego gromadzenia rezerw mobilizacyjnych dla uzupełniania terytorialnego potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych. Przede wszystkim musi ono zaspokoić bieżące pokojowe potrzeby sił zbrojnych, które nie są całkowicie zgodne z potrzebami okresu wojny. Z zasady więc, w okresie pokoju szkoli się nadal żołnierzy między innymi w takich specjalnościach, w których nagromadzono potrzebne rezerwy mobilizacyjne /np. kierowcy, załogi czołgów itp./, przy czym za mało szkoli się w niektórych specjalnościach o dużych potrzebach gromadzenia rezerw /obsługi dział, sanitariuszy itp./. Przy takich układach należy odpowiednio kierować, aby ta grupa poborowych, która może być przeznaczona na potrzeby gromadzenia rezerw, była w pełni do tego celu wykorzystana, wynika to z podstawowego celu terytorialnego gromadzenia rezerw, który można sformułować w sposób następujący: "Gromadzenie rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnych może być osiągnięte przez wnikliwe i umiejętne planowanie uzupełniania jednostek wojskowych poborowymi, w ścisłym powiązaniu z potrzebami

mobilizacyjnymi". Dla zinterpretowania powyższego posłużę się przykładem. - Otóż określona WKU terytorialnie gromadzi rezerwy wtedy, jeżeli typuje ze swego terenu odpowiednią pod względem jakościowym ilość poborowych i kieruje ich do jednostek wojskowych celem przeszkolenia w niezbędnych "SW" /funkcjach/. W tym wypadku nie będzie to miało większego znaczenia, czy wytypowanych poborowych skieruje się do jednostek stacjonujących na tym samym obszarze, czy też oddalonych nawet o setki kilometrów^{9/}. Niemniej jednak koniecznym warunkiem jest, aby poborowi ci zostali wyszkoleni w takich specjalnościach, jakie są potrzebne danej WKU na swoim terenie dla gromadzenia rezerw osobowych dla celów mobilizacyjnych. Za tym więc rezerwy osobowe mogą być gromadzone poprzez stosowanie zarówno terytorialnej, jak i eksterytorialnej zasady uzupełniania jednostek poborowymi. Gromadzenie rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne poprzez terytorialne powoływanie poborowych do określonych jednostek, stwierdzić należy, że korzystnie wpływa na sprawność mobilizacyjnego rozwinięcia tych jednostek. Żołnierze, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową w tej samej jednostce, do której z kolei

9/ Zasada ta ewidentnie stosowana jest w odniesieniu do 3 i 9 DZ, WOW dla których poborowych w celu gromadzenia potrzeb mob. szkoli się w 4 DZ /SOW/ i 8 DZ /POW/. Sztab WOW powołuje poborowych z rejonów stacjonowania odpowiednich jednostek 8 i 4 DZ.

otrzymują przydziały mobilizacyjne, znają już istniejące w nich warunki służby i pracy, jak również rozmieszczenie podstawowych elementów bazy mobilizacyjnej itp.

Nie zawsze jednak możliwości stosowania tego sposobu uzupełnienia jednostek poborowymi są możliwe w szerszym zakresie, z uwagi na obiektywne uwarunkowania, głównie powodowane nierównomiernym rozmieszczeniem jednostek wojskowych.

Zważywszy na te uwarunkowania, stwarzają one w zasadzie wąski zakres możliwości terytorialnego powoływania poborowych. Niemniej jednak tam, gdzie możliwości takie istnieją, należy i powinny być wykorzystane przez jednostki wojskowe i macierzyste WKU /WSZW/.

6. Szkolenie poborowych powoływanych do jednostek wojskowych z przeznaczeniem na gromadzenie rezerw

Zważywszy na ekonomiczne skutki związane z utrzymywaniem w czasie pokoju licznych armii, zainteresowane państwa w ich utrzymywaniu systematycznie przechodzą na tzw. system skadrowany.

Nieodłączną koniecznością tego systemu jest konieczność wyszkolenia stosunkowo dużej ilości rezerw osobowych, niezbędnych do ich gromadzenia na potrzeby mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych w razie konfliktu zbrojnego. Problem uzupełniania sił zbrojnych, tak w okresie ich pokojowego szkolenia, jak i w warunkach zagrożenia wojen-

nego i wojny nie kończy się jednak na ich jednorazowym ukończeniu i rozwinięciu. Wchłaniać on będzie poważne ilości rezerw osobowych w wyniku ich szybkiej rozbudowy w okresie wojny oraz wskutek ponoszonych strat, które na pewno będą o wiele wyższe niż straty ponoszone w dwu poprzednich wojnach światowych.

Wymownym wskaźnikiem właściwego gromadzenia rezerw jest przede wszystkim dokładna znajomość ich potrzeb. Od trafności ustalania tych potrzeb w poszczególnych WKU zależy efektywność funkcjonowania całego mechanizmu szkolenia rezerw i ich gromadzenia.

Ustalane i zgłoszone w tym zakresie przez WKU postulaty są na kolejnych szczeblach dowodzenia sumowane i stanowią jeden z zasadniczych elementów przy opracowaniu planów szkolenia i uzupełniania /rozdzielników do wcielania/ jednostek wojskowych poborowymi.

Poborowi przeznaczeni na gromadzenie rezerw powoływani mogą być na szkolenie w jednostkach wojskowych:

- a/ t e r y t o r i a l n i e - tzn. do miejscowych jednostek wojskowych;
- b/ e k s t e r y t o r i a l n i e - tzn. do jednostek stacjonujących na innym /często odległym/ terenie.

Wydzielone grupy poborowych z przeznaczeniem do gromadzenia rezerw - jednostki wojskowe zobowiązane są szkolić zgodnie z postulatami WKU, które

ich wciela. W razie niemożliwości przeszkolenia poborowych w określonych "SW" w jednostkach dyslokowanych w miejscu ich zamieszkania lub na terenie WKU macierzystego, poborowych powołuje się do odbycia zasadniczej służby wojskowej eksterytorialnie do jednostek o tym samym profilu szkolenia. Po odbyciu szkolenia i zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej wykorzystuje się terytorialnie na uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych.

Szkolenie poborowych z obszarów, na których nie występują potrzeby terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych, powołuje się przede wszystkim do jednostek wojskowych o pełnych stanach osobowych. Po zwolnieniu do rezerwy wykorzystuje się do mobilizacyjnego rozwijania jednostek o długim okresie formowania lub przeznacza się do bieżącego uzupełniania potrzeb sił zbrojnych w czasie wojny.

Jednostki wojskowe organizując szkolenie poborowych przeznaczonych na gromadzenie rezerw, muszą rozpoznać /wydzielić/ tę grupę spośród ogółu wcielonych. Uwarunkowane to jest tym, że wszystkim powołanym poborowym nadaje się przeznaczenie, grupę przewidzianych na gromadzenie rezerw należy w dokumentach dodatkowo oznaczyć. Dokonuje się to poprzez dodatkowy wpis w imiennej liście poborowych, przesyłanej do jednostki - w myśl "Instrukcji w sprawie poboru i uzupełnień sił zbrojnych poborowymi" - syg. Szt.Gen. 504/70/.

Wszyscy powołani poborowi, w tym i powołani z przeznaczeniem dla gromadzenia rezerw muszą od-

powiadać wymogom stanowisk wojskowych, na które są przeznaczeni, ustalonych w obowiązujących wytycznych w sprawie kryteriów doboru i przeznaczenia poborowych do poszczególnych rodzajów wojsk i służb oraz "SW".

Dalsze efekty gromadzenia rezerw zależą od przebiegu szkolenia w jednostkach wojskowych^{10/}. Praktyka wykazuje, że efekty te są tym większe, im staranniejszy jest dobór w WKU poborowych na poszczególne stanowiska i funkcje wojskowe.

Godnym podkreślenia jest to /o tym szczegółowiej pisze w podrozdziale 1/, że wg przyjętych zasad terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych, jest przekwalifikowanie żołnierzy rezerwy do tzw. "deficytowych" "SW" w ramach ćwiczeń wojskowych. Do przekwalifikowania wykorzystuje się żołnierzy stanowiących nadwyżki w stosunku do potrzeb mobilizacyjnych w danym rejonie. Ponadto żołnierzy posiadających specjalności nie wymagających szkolenia od podstaw tzn. w danej grupie specjalności wojskowej. Dotyczy to również osób posiadających kwalifikacje cywilne przydatne w wojsku, co przy stosunkowo niewielkim okresie szkolenia pozwala na przygotowanie rezerwistów do pełnienia obowiązków na określonych dla nich stanowiskach /funkcjach/ w czasie wojny.

10/ Sposoby i ogólny przebieg szkolenia poborowych omówiłem w podrozdziale 1, natomiast w tym rozdziale omawiam zagadnienia merytoryczno-organizacyjne.

Uwzględnić należy i takie okoliczności, że nawet przy właściwym doborze nie wszyscy poborowi skierowani przez WKU do jednostek z przeznaczeniem na gromadzenie rezerw wrócą po odbyciu służby wojskowej zgodnie z postulowanymi specjalnościami wojskowymi. W czasie służby wojskowej mogą nastąpić zmiany kategorii zdrowia u niektórych żołnierzy, zmiany organizacyjne w jednostkach, przeniesienia żołnierzy pomiędzy różnymi jednostkami wojskowymi, w wyniku czego część tych żołnierzy kończy służbę w innym profilu szkolenia niż postulowały to WKU. Takie obiektywne uwarunkowania należy uwzględnić w kalkulacji potrzeb gromadzenia rezerw, a ich ilościowy wymiar ustalać na podstawie kilkuletnich doświadczeń.

Godnym zapamiętania w realizacji tych problemów przez organa wykonawcze sił zbrojnych jest to, żeby zgłoszone przez WKU pod adresem dowódców jednostek wojskowych postulaty odnośnie szkolenia poborowych w określonych specjalnościach wojskowych, niezbędnych dla potrzeb gromadzenia rezerw mobilizacyjnych - były z jednej strony realne, a ponadto należycie realizowane przez uzupełnianie jednostki wojskowej. W przeciwnym razie zamierzony w tym względzie cel nie zostanie w pełni osiągnięty.

II. ZADANIA ORGANÓW MOBILIZACYJNO-UZUPEŁNIENIOWYCH W ZAKRESIE GROMADZENIA REZERW OSOBOWYCH DLA POTRZEB SIŁ ZBROJNYCH

Chcąc mówić o zadaniach należy zaznaczyć, że organami właściwymi w zakresie planowania terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych są zaangażowane wszystkie organa odpowiedzialne za uzupełnianie sił zbrojnych rezerwami, poczynając od Sztabu Generalnego aż do Wojskowej Komendy Uzupełnień właściwie dysponowanie rezerwami osobowymi, jakościowe i terytorialne ich gromadzenie, stosownie do potrzeb mobilizacyjnych jednostek przewidzianych do rozwijania w obszarze okręgu wojskowego - przypada szefom sztabów tych okręgów. Ustalają oni szczegółowe zasady planowania, gromadzenia i wykorzystania tych rezerw oraz kierują całokształtem prac z tym związanych podległych im wojewódzkich sztabów wojskowych i wojskowych komend uzupełnień.

Jeśli chodzi o zadania szefów sztabów m.in.: Wojsk Obrony Powietrznej Kraju, Wojsk Lotniczych, Marynarki Wojennej oraz szefa Inspektoratu Obrony Terytorialnej, szefa Wojskowej Służby Wewnętrznej i dowódcy Nadwiślańskiej Brygady MSW, to każdy z nich w zakresie swego działania ponosi odpowiedzialność za należyte, realne i zgodne z potrzebami opracowanie i terminowe przesłanie do sztabów okręgów wojskowych szczegółowych zapotrzebowań na uzupełnienie rezerwami osobowymi podległych im jedno-

stek^{11/}. Ponadto szefowie ci zobowiązani są przedłożyć do sztabu OW plany w zakresie przekwalifikowania w ramach ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy do specjalności wojskowych, w których występują braki.

Zobowiązuje się ich również do ścisłego współdziałania ze sztabami okręgów wojskowych w zakresie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnych podległych im jednostek wojskowych.

Rola i zadania szefów rodzajów wojsk i służb MON w tym zakresie skupia się na ścisłym współdziałaniu ze sztabami okręgów wojskowych. Głównie dotyczy to przygotowania - zgodnie z terytorialnymi potrzebami mobilizacyjnymi - rezerw osobowych w tak zwanych "deficytowych" specjalnościach wojskowych danego rodzaju wojsk i służb występujących we wszystkich jednostkach wojskowych sił zbrojnych.

Konkludując powyższe wyjaśnienia, aby przejść do omówienia zadań organów mobilizacyjnych według kompetencji, należy stwierdzić, że w zakresie realizacji zadań gromadzenia wyszkolonych rezerw osobowych dla potrzeb sił zbrojnych, zaangażowane są

11/ OW - jest właściwym gospodarzem w zakresie gromadzenia rezerw osobowych, nie tylko dla macierzystych jednostek, lecz dla wszystkich jednostek sił zbrojnych występujących na jego obszarze.

wszystkie organy odpowiedzialne za uzupełnienie sił zbrojnych poborowymi w okresie pokoju, jak również rezerwami osobowymi wyszkolonymi w okresie mobilizacji i na okres wojny.

1. Kompetencje i ogólne zadania organów mobilizacyjnych w zakresie planowania potrzeb mobilizacyjnych dla sił zbrojnych

Sztab Generalny, jako centralny organ wykonawczy resortu obrony, koordynuje całokształt prac związanych z terytorialnym gromadzeniem rezerw osobowych dla mobilizacyjnych i wojskowych potrzeb sił zbrojnych. Dokonuje tego poprzez ustalanie globalnych potrzeb w tym zakresie zadań mobilizacyjnych poszczególnych okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych, limitu powoływania poborowych do czynnej służby wojskowej i żołnierzy rezerwy do przeszkolenia lub przekwalifikowania w ramach ćwiczeń wojskowych itp.

Sztaby okręgów wojskowych - są podstawowym ogniwem w zakresie planowania terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych dla potrzeb sił zbrojnych. Kierują one całokształtem prac związanych z terytorialnym gromadzeniem i wykorzystaniem rezerw osobowych na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych, niezależnie od ich podległości i przynależności do rodzaju sił zbrojnych, wojsk i służb. Poza tym sztaby okręgów wojskowych planują zasadnicze przedsięwzięcia szkoleniowe w celu stałego zwiększania zasobów wyszkolonych rezerw osobo-

wych w poszczególnych rejonach mobilizacji jednostek wojskowych oraz koordynując całokształt prac realizowanych w tym zakresie przez podległe im wojewódzkie sztaby wojskowe, wojskowe komendy uzupełnień. Współpracują również między sobą w zakresie szkolenia, w ramach ustalonych limitów przez Sztab Generalny, ilości poborowych i rezerwistów w poszczególnych jednostkach wojskowych i określonych specjalnościach wojskowych.

S z t a b y r o d z a j ó w s i ł
z b r o j n y c h I n s p e k t o r a t
O b r o n y T e r y t o r i a l n e j, Dowództwo
Zgrupowania jednostek zabezpieczenia MON oraz Dowództwo Nadwiślańskiej Brygady MSW - opracowują zgodnie z potrzebami i przysyłają w określonych terminach do sztabów okręgów wojskowych - szczegółowe zapotrzebowania na uzupełnienie poborowymi podległych im jednostek oraz zapotrzebowania na przekwalifikowanie żołnierzy rezerwy do tzw. "deficytowych" specjalności wojskowych w ramach ćwiczeń wojskowych, w kontekście terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnych podległych im jednostek. Co się zaś tyczy szefostw rodzajów wojsk i służb - to współdziałają one ze sztabami okręgów wojskowych w zakresie przygotowania - zgodnie z terytorialnymi potrzebami mobilizacyjnymi żołnierzy rezerwy tzw. "deficytowych" specjalnościach wojskowych szczególnie w przypadkach, w których sztaby okręgów wojskowych nie są w stanie nagromadzić odpowiedniej ilości rezerw przy

aktualnie istniejących możliwościach szkoleniowych jednostek, gdy zachodzi konieczność organizowania ośrodków i kursów szkoleniowych.

**Wojewódzkie sztaby woj-
skowe** - odpowiadają za należyte planowanie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych w skali województwa. Przestrzegają właściwego i zgodnego z potrzebami mobilizacyjnymi gromadzenia tych rezerw na terenie poszczególnych komend uzupełnień, a przede wszystkim w zasięgu terytorialnym macierzystych WKU.

WSZW w systemie mobilizacyjnego uzupełniania sił zbrojnych, jak również w systemie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych, spełniają rolę ogniska pośredniego. Koordynują one realizację przedsięwzięć w tym zakresie, przez podległe im WKU w ramach województwa. Odpowiadają one przy tym za należyte ustalenie potrzeb i planowanie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych na terenie poszczególnych WKU.

Wojewódzkie Komendy Uzupełnień - są bezpośrednio odpowiedzialne za ilościowe uzupełnienie rezerwami osobowymi potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych formowanych na terenie przez nie administrowanym. Odpowiadają za zgodne z potrzebami terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych; nadawanie przydziałów mobilizacyjnych oraz powoływanie poborowych do odbycia zasadniczej służby wojskowej. Określają specjalności wojskowe - zgodnie z potrzebami jednostek wojsko-

wych, w jakich powinni poborowi być szkoleni w jednostkach wojskowych, a żołnierzy rezerwy do przekwalifikowania w wymaganych specjalnościach wojskowych WKU, muszą doskonale znać potrzeby w zakresie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych. Powołując poborowych do odbycia zasadniczej służby wojskowej uwzględniają nadane im przeznaczenia i kierują do określonych jednostek z takim wyliczeniem, aby po odbyciu zasadniczej służby wojskowej - stanowili zasoby rezerw dla potrzeb mobilizacyjnych.

Jednostki mobilizujące - jednostki wojskowe wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz rodzajów wojsk i służb. Zobowiązane są do ustalenia potrzeb w zakresie ilości i rodzajów specjalistów niezbędnych do uzupełnienia jednostek mobilizacyjnych i przesyłają te dane do macierzystych WKU oraz przeszkalają / w miarę możliwości/ poborowych w specjalnościach proponowanych przez WKU.

W związku z powyższym - sporządzają dwa razy do roku "zestawienia liczbowe potrzeb poborowych na uzupełnienie jednostek" i w zależności od służbowej podległości przesyłają /za pośrednictwem związków taktycznych/ zestawienia te do sztabu OW lub rodzaju sił zbrojnych, w terminach określonych przez te sztaby oraz jeden egzemplarz do macierzystej WKU. W zestawieniach tych jednostki wojskowe w porozumieniu z macierzystymi WKU zgłaszają swoje

propozycje dotyczące powołania na ich uzupełnienie określonej ilości poborowych i specjalistów zamieszkałych na terenie administrowanym przez WKU. Mają obowiązek realizowania postulatów WKU dotyczących szkolenia poborowych w specjalnościach wojskowych określonych przez te WKU. Współdziałają z macierzystymi WKU w sprawach dotyczących terytorialnego gromadzenia rezerw i planowania przekwalifikowania żołnierzy rezerwy w ramach ćwiczeń wojskowych.

Reasumując powyższe - kompetentne organa mobilizacyjno-uzupełnieniowe w swej działalności powinny przestrzegać zasady - planowanego nagromadzenia rezerw osobowych niezbędnych do terytorialnego uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych. Umiejętnie wiązać politykę wcielania poborowych i szkolenia rezerwistów z potrzebami mobilizacyjnymi wojsk. Pozwoli to na sprawne mobilizacyjne rozwinięcie całości sił zbrojnych i szybkie osiągnięcie przez nie pełnej gotowości bojowej.

Wiedzieć również należy o tym, że terytorialność uzupełnienia będąca czynnikiem decydującym o szybkości mobilizacji, spowoduje nierównomierny odpływ siły roboczej /odpowiednio do dyslokacji jednostek/. A to w przypadku jakichkolwiek niedociągnięć w planowaniu może się stać wyczuwalne dla gospodarki narodowej już w czasie pokoju, podczas przeprowadzonych ćwiczeń, a zostanie znacznie spóźnione w okresie mobilizacji.

2. Podstawowe obowiązki w zakresie prowadzenia ewidencji rezerw osobowych

Planowe i racjonalne gospodarowanie zasobami na potrzeby obronności kraju, w zakresie ich przygotowania i gromadzenia, wymaga od współczesnej administracji państwowej i terenowej funkcjonalnego systemu ewidencyjno-sprawozdawczego i meldunkowego. Ewidencja wojskowa jest ściśle powiązana z ewidencją ludności w państwie, prowadzoną przez terenowe organy organizacji państwowej. Organy te wykonują zadania wynikające z przepisów dotyczących wojskowego obowiązku meldunkowego. Uczestniczą z kolei w procesie aktualizacji ewidencji wojskowej w drodze przekazywania organom wojskowym informacji o miejscu pobytu osób objętych tą ewidencją.

Ewidencja wojskowa rezerw osobowych, a głównie stopień jej aktualności stanowi podstawę i gwarancję właściwego uzupełnienia sił zbrojnych w czasie pokoju, jak również w czasie mobilizacji i wojny. Aby ewidencja spełniała tę rolę, musi zawierać odpowiednie informacje o zasobach ludzkich, niezbędną do podejmowania decyzji w zakresie prawidłowego i racjonalnego podziału oraz wykorzystania tych zasobów na uzupełnienie potrzeb sił zbrojnych, gospodarki narodowej i sił obrony cywilnej.

Z punktu widzenia formalno-prawnego zasady prowadzenia ewidencji i kontroli ruchu ludności reguluje ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewi-

dencji ludności i dowodach osobistych /Dz.U.nr 14 poz.85/, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20.09.1974 r., w sprawie wykonywania obowiązku meldunkowego i prowadzenia ewidencji ludności oraz rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych z dnia 11.11.1974 r. w sprawie wojskowego obowiązku meldunkowego oraz uzyskiwania zezwoleń na wyjazd za granicę na pobyt czasowy. Zgodnie z tymi aktami normatywnymi, wszystkie osoby przebywające na obszarze PRL są zobowiązane do wykonywania obowiązku meldunkowego. Przebywanie w miejscowości ponad trzy doby tworzy obowiązek zameldowania się, a ponadto postanowienia dotyczące prowadzenia ewidencji zobowiązują obywateli do zgłaszania wszystkich zmian dotyczących danych osobistych np.: zmiana imienia i nazwiska, kwalifikacji zawodowych, odbytych studiów, zgonów itp.

Organami ewidencji i kontroli ruchu ludności w Polsce są właściwe do spraw wewnętrznych urzędy:

- gminne, miejskie, dzielnicowe /w miastach wydzielonych/ i wojewódzkie;
- Centralne Biuro Adresowe /dla obszaru całego kraju/.

W gminach, osiedlach, miastach i dzielnicach prowadzi się rejestry stałych mieszkańców, a w miastach wojewódzkich kartoteki ewidencyjno-adresowe.

Kartoteki ewidencyjno-adresowe prowadzi również dla obszaru całego kraju Centralne Biuro Adre-

sowe. Dane ewidencyjne stanowią dla organów administracji państwowej ważne źródła informacji oraz niezbędny materiał dla celów planistycznych, statystycznych, obronnych, prognostycznych i informacji adresowych dla ogółu obywateli itp.

Oprócz obowiązku meldunkowego obowiązującego wszystkie osoby przebywające na terytorium PRL /z wyjątkiem personelu dyplomatycznego i ich rodzin/ w Polsce istnieje obowiązek meldunkowy dla celów obrony, który spoczywa na osobach podlegających obowiązkowi służby wojskowej i obowiązkowi służby w formacjach samoobrony.

Wojskowy obowiązek meldunkowy obejmuje:

- A/ Ogólny obowiązek meldunkowy dla celów obrony, który spoczywa na wszystkich osobach podlegających obowiązkowi służby wojskowej. Nakłada on również obowiązek zgłoszenia do WKU następujących zmian: ukończenia szkoły, uzyskania tytułu kwalifikacyjnego, uzyskania wyższych lub innych kwalifikacji zawodowych.
- B/ Szczególne obowiązek meldunkowy dla celów obrony, któremu podlegają żołnierze rezerwy posiadający przydziały mobilizacyjne do jednostek wojskowych sił zbrojnych. Zobowiązuje to fakt posiadania karty mobilizacyjnej koloru białego lub koloru białego z czerwonym paskiem.

Żołnierze rezerwy posiadający tego typu karty mobilizacyjne zobowiązani są do zgłoszenia /meldowania/ w macierzystej Wojskowej Komendzie Uzupeł-

nien /WKU/ następujących przyczyn:

- wymeldowania ze stałego miejsca pobytu, w tym również zmiany adresu w tej samej miejscowości;
- wyjazdu z miejsca stałego pobytu na pobyt czasowy trwający ponad dwa miesiące;
- wyjazdu za granicę na pobyt czasowy trwający ponad dwa miesiące.

Podstawowymi organami wojskowymi, w których skupia się całość ewidencji wojskowej osób podlegających powszechnemu obowiązkowi obrony są Wojskowe Komendy Uzupelnień i Wojewódzkie Sztaby Wojskowe /WKW/.

Dla celów meldunkowo-ewidencyjnych - wojskowe dokumenty dzielą się na: zasadnicze, pomocnicze i sprawozdawczo-informacyjne:

a/ Zasadniczym dokumentem ewidencyjnym jest karta ewidencyjna, która oprócz danych personalnych zawiera szereg informacji dotyczących przebiegu służby, kwalifikacji, wykształcenia, zawodu, miejsca zamieszkania, stopnia zdolności do służby wojskowej itp.

Karty ewidencyjne żołnierzy rezerwy przechowuje się w kartotece mobilizacyjnej i kartotece ogólnej.

Kartoteka mobilizacyjna obejmuje żołnierzy pierwszego rzutu sił zbrojnych i część rezerw gospodarki narodowej /reklamowani i posiadający przydziały org.mob. do jednostek zmilitaryzowanych podległych ministrom Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości/.

Kartoteka ogólna obejmuje ewidencję żołnierzy rezerwy przeznaczonych na uzupełnienie sił zbrojnych w czasie wojny, stanowi to drugi rzut rezerwy sił zbrojnych.

b/ Pomocniczymi dokumentami ewidencyjnymi są: wtórniki kart ewidencyjnych, skorowidze kart ewidencyjnych, księgi orzeczeń lekarskich, ewidencja wydawanych książeczek wojskowych i inne dokumenty związane z prowadzeniem ewidencji.

c/ Dokumentami porządkowymi są: zestawienia oraz sprawozdania liczbowe obowiązujące stan ilościowy i jakościowy gromadzonych na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych, w tym również sposób ich wykorzystania na potrzeby gospodarki narodowej OT i OC.

Bez pełnej i aktualnej ewidencji rezerw osobowych niemożliwa jest realizacja jakiegokolwiek przedsięwzięcia w zakresie rozwoju sił zbrojnych, szkolenia, gromadzenia i przygotowania rezerw osobowych oraz uzupełnienia jednostek wojskowych stanem osobowym w czasie pokoju i wojny. Ewidencja ta zawiera wszelkie niezbędne informacje dotyczące zarówno ogólnych zasobów rezerw osobowych, ich podziału na poszczególne rodzaje sił zbrojnych, rodzaje wojsk i służb, jak również informacje dotyczące każdego żołnierza rezerwy.

Godnym podkreślenia jest fakt, że nieodłączną sprawą związaną z systemem ewidencji wojskowej jest problem zapewnienia jej funkcjonowania w czasie wojny.

Obowiązujący od 1972 r. system odtwarzania ewidencji wojskowej nakłada określone zadania w tym przedmiocie na organy wojskowe oraz terenowe organy administracji państwowej zarówno w czasie pokoju i w okresie wojny.

Dla zapewnienia ciągłości posiadania aktualnej informacji o stanie zasobów rezerw osobowych w czasie wojny, obowiązujące ustalenia normatywne przewidują konieczność odtwarzania ewidencji wojskowej w czasie jej zniszczenia wskutek czynnego oddziaływania przeciwnika lub gdy uległa ona znacznej dezaktualizacji, związana z masowym ruchem ludności w wyniku planowanego jej rozśrodkowania bądź ewakuacji albo nieplanowanego przemieszczenia się.

Bezpośredni udział w odtwarzaniu ewidencji wojskowej na danym terenie biorą oprócz organów wojskowych również organy cywilne, a mianowicie: urzędy prowadzące ewidencję ludności, sołtysi, administracja domów mieszkalnych i zakłady pracy.

Przepisy nakładają na wojskowe komendy uzupełnień obowiązek prowadzenia już w czasie pokoju określonych prac przygotowawczych do odtwarzania ewidencji w czasie wojny.

W tym celu WKU wspólnie z urzędami gmin, miast i dzielnic opracowują plany odtwarzania ewidencji na swoim terenie, określając w nich w szczególności siły i środki przewidziane do wykonania tego zadania oraz szczegółowy zakres czynności organów cywilnych i wojskowych z tym związanych.

W związku z reformą podziału administracyjnego kraju oraz reorganizacją terenowych organów administracji wojskowej WKU zobowiązane zostały do uaktualniania, gdzie to było konieczne do opracowania od nową planów odtwarzania ewidencji na administrowanym terenie.

Kierownictwo i nadzór nad działalnością wojskowych komend uzupełnień w zakresie prowadzenia ewidencji /tak w okresie pokoju, jak i w czasie wojny/ poborowych i żołnierzy rezerwy sprawują: szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych oraz szefowie sztabów okręgów wojskowych poprzez odpowiednie komórki mobilizacyjno-upełnieniowe.

III. PRZYGOTOWANIE I GROMADZENIE REZERW OSOBOWYCH NA UZUPEŁNIENIE STRAT W CZASIE WOJNY^{13/}

Zdolność obronna państwa zależy od całokształtu przygotowań organizacyjno-mobilizacyjnych i operacyjno-obronnych poczynionych już w okresie pokoju. Miernikiem tej zdolności - obok innych czynników - jest przygotowanie wszystkich dziedzin życia administracyjno-gospodarczego, militarnego i społecznego kraju do działalności obronnej zarówno na froncie zewnętrznym, jak i wewnętrznym.

13/ Rozdział ten - wymaga oddzielnego, szerszego naświetlenia, ze względu na ograniczenia redakcyjne skryptu - podaję tylko syntetyczne ujęcie tego problemu niezbędnego w procesie dydaktyczno-naukowym w ASG WP.

O przebiegu i końcowych wynikach ewentualnej wojny decydować będą - potęga ekonomiczna i militarna, a w szczególności zaś - r e z e r w y l u d z k i e i m a t e r i a ł o w e. Przewidywania wskazują na to, że w przyszłej wojnie w porównaniu z poprzednimi wojnami, zostanie zaangażowana jeszcze większa ilość rezerw osobowych zarówno w wojskach, jak i na zapleczu.

Stąd zachodzi konieczność gromadzenia odpowiednich ilości i jakości wyszkolonych rezerw osobowych, aby można było w możliwie krótkim czasie uzupełnić istniejące wojska w obszarze kraju, jak i na froncie zewnętrznym oraz rozpocząć formowanie nowych jednostek wojskowych /rezerwowych, zapasowych, grup specjalistów itp./ na potrzeby uzupełnienia strat.

Na podkreślenie zasługuje to, że przygotowanie i gromadzenie rezerw osobowych na uzupełnienie strat w czasie wojny powinno systematycznie trwać już w okresie pokoju - zgodnie z obowiązującym podziałem rezerw osobowych - stanowi to integralny i podstawowy warunek elementów gotowości bojowej sił zbrojnych państwa^{14/}.

Należy liczyć się z tym, że dla przyszłego pola walki będą charakterystyczne:

- koalicje i masowe armie;
- masowe obustronne straty w stanie osobowym wojsk i ludności cywilnej;

14/ Patrz rozdział I pkt 2 niniejszego skryptu "podział rezerw osobowych".

- strefa bezpośrednich działań bojowych;
- strefa frontu zewnętrznego;
- strefa frontu wewnętrznego, inaczey strefa działań rakiet, lotnictwa i desantów strategicznych, czyli zaplecze - dotychczas spokojne, produkujące i zasilające front zewnętrzny i wewnętrzny w ludzi, uzbrojenie i amunicję.

W takich warunkach - utrzymanie sił zbrojnych w ciągłej gotowości i pełnej zdolności bojowej oraz przygotowanie i gromadzenie rezerw osobowych na uzupełnienie strat w czasie wojny powinien zapewnić odpowiednio zaplanowany i zorganizowany system uzupełniania strat sił zbrojnych, stosownie do celów i zadań operacyjnych sił zbrojnych na czas wojny tak w układzie krajowym, jak i polowym.

System i źródła uzupełniania strat wojsk w czasie wojny.

Pod pojęciem systemu uzupełniania strat w czasie wojny i jego źródłach należy rozumieć - kontynuację przedsięwzięć mobilizacyjnych okresu pokojowego w odpowiednio zmienionych warunkach politycznych, ekonomicznych i społecznych kraju.

System ten powinien zapewnić: wymianę tych związków taktycznych i oddziałów lub ich elementów ugrupowania, które straciły zdolność do prowadzenia działań bojowych, odpowiednio w tym celu przygotowanymi ZT oddziałami /pododdziałami/ rezerwowymi i zapasowymi; ciągły dopływ do wojsk walczących grup uzupełniania w celu pokrycia codziennych, bieżących

strat wojsk, odtwarzania rezerwowych ZT i oddziałów /pododdziałów/ zapasowych w razie użycia ich w całości lub uzupełnienie rezerwowych ZT i oddziałów /pododdziałów/ zapasowych/ w miarę wysyłania z ich składu grup specjalistów do wojsk.

System uzupełniania strat obejmuje:

- ustalenie potrzeb, podejmowanie decyzji i przekazywanie odpowiednim organom zadań dotyczących uzupełniania wojsk;
- planowanie i powoływanie żołnierzy rezerwy, poborowych do czynnej służby wojskowej;
- organizację przyjęcia, umundurowania i wyposażenia poborowych;
- organizację wysyłania grup uzupełniania do wojsk według zapotrzebowań lub kierowania żołnierzy do jednostek zapasowych w celu ich przeszkolenia;
- kierowanie absolwentów akademii, szkół i kursów do wojsk.

Źródła uzupełniania strat będą stanowić przede wszystkim nagromadzone rezerwy osobowe wyszkolone i rezerwy osobowe niewyszkolone pochodzące z gospodarki narodowej oraz istniejące i formowane jednostki i ośrodki szkolenia tych rezerw między innymi takie, jak:

- jednostki rezerwowe;
- jednostki zapasowe i jednostki zapasowe rodzajów wojsk;
- jednostki zapasowe rodzajów sił zbrojnych;

- akademie wojskowe, szkoły oficerskie,
ośrodki szkolenia.

Reasumując ten problem - przygotowania i gromadzenia rezerw osobowych na uzupełnienie strat w czasie wojny wynika on z podziału funkcjonalnego przygotowania rezerw według działów - jak omówiono zostało w rozdziale I punkt 2, a szczególnie w dziale II niniejszego skryptu.

Organy wykonawcze uzupełnienia strat wojsk i ich podstawowe zadania.

Ciągłość dopływu wyszkolonych rezerw osobowych do wojsk walczących będzie zapewniał aparat wykonawczy działający tak w kraju, jak i w ugrupowaniu wojsk operacyjnych. Organy te tworzy się równolegle z mobilizacyjnym rozwinięciem tych wojsk; zaczynają one funkcjonować z chwilą ich wprowadzenia do bitwy.

Do organów wykonawczych w systemie planowego uzupełniania strat wojsk na terenie kraju należą: rejonowe punkty zbiórki /RPZb/ - organizowane przez WKU i okręgowe punkty przesyłkowe /OPP/ - organizowane przez okręgi wojskowe, które:

- zapewniają permanentne przesyłanie żołnierzy uzupełnienia do wojsk operacyjnych;
- partycypują w doraźnym uzupełnieniu strat w jednostkach OTK.

Organami wykonawczymi wojsk operacyjnych /w systemie polowym/ w zakresie uzupełnienia strat są /równorzędne w odniesieniu do zakresu wykonywanych zadań/:

- frontowe punkty rozdzielcze /FPRd/ - organizowane przez front;
- armijne punkty rozdzielcze /APRd/ - organizowane przez armie;
- dywizyjne /brygadowe/ punkty rozdzielcze /DPRd lub BPRd/, zapewniające sprawne przyjmowanie i przesyłanie żołnierzy uzupełnienia do walczących jednostek wojskowych.

Punkty rozdzielcze wojsk operacyjnych - rozwijane są w obszarze kwatermistrzowskich stanowisk dowodzenia.

Wybór miejsc rozmieszczenia tych punktów powinien zapewnić:

- możliwość rozlokowania elementów organizacyjnych poszczególnych punktów w pomieszczeniach trwałych /w budynkach, garażach, magazynach/ w celu zapewnienia żołnierzom uzupełnienia odpowiednich warunków bytowania;

- maskowanie, ochronę i obronę;
- dogodne warunki dojazdu do poszczególnych punktów;

- ciągłą łączność z przełożonymi poszczególnych punktów.

Reasumując powyższe problemy należy pamiętać, że zasadniczymi organami struktury systemu uzupełnienia strat wojsk są:

- sieć wojskowych komend uzupełnień z RPZb, zgrana z terytorialnym podziałem kraju;
- sieć okręgowych punktów przesyłkowych;
- sieć punktów rozdzielczych organizowanych

przez sztaby wojsk operacyjnych wszystkich szczebli dowodzenia;

- odpowiednia do potrzeb ilość jednostek szkolnych, szkół oficerskich, akademii wojskowych, kursów doskonalenia;
- niezbędna ilość jednostek rezerwowych i zapasowych.

Oprócz tego w systemie uzupełniania odpowiednie miejsce zajmują strefy kontroli ruchu wojsk stanowiące element pomocniczy oraz zakłady lecznicze /w tym pododdziały ozdrowieńców/, które jako źródła rezerw osobowych powinny być uwzględniane w planowaniu uzupełnienia na szczeblach operacyjnych.

Przedstawiony w niniejszym rozdziale system organizacyjny uzupełniania strat walczących wojsk zapewni:

- sprawne działanie wojskowych władz terenowych przeznaczonych do administrowania rezerwami osobowymi i uzupełniania sił zbrojnych /poborowymi, rezerwistami i ochotnikami/;
- odpowiednie przygotowanie zasobów osobowych /przeszkolenie ich w wymaganych profilach, doskonalenie specjalistów oraz wyzskolenie kadry oficerskiej/;
- usystematyzowanie /według przeznaczenia/, grupowanie przeszkolonych zasobów stanu osobowego; ułatwia to organizowanie i zgrywanie pododdziałów przeznaczonych do uzu-

pełnienia jednostek, które poniosły straty.

Ważną niewątpliwie jest praca punktów prze-
syłkowych, polegająca na grupowaniu i kierowaniu
do właściwych jednostek tych żołnierzy, którzy
opuścili szpitale, wracając z urlopów lub też z
różnych powodów nie mogą trafić do jednostek prze-
znaczenia.

Sposoby uzupełniania strat

Uzupełnienie strat w wojskach uzależnione bę-
dzie przede wszystkim od sytuacji taktyczno-opera-
cyjnej i poniesionych strat w stanie osobowym. Za
tym więc różne będą sposoby uzupełniania.

Rozróżniamy następujące sposoby uzupełniania
strat:

a/ Uzupełnienie strat sposobem awaryjnym

Sposób ten ma zastosowanie w czasie mobiliza-
cji, przegrupowania do rejonów wyjściowych przed
rozpoczęciem działań wojennych lub w trakcie nie-
spodziewanego - początkowego okresu działań.

Straty w stanie osobowym wskutek uderzeń lot-
nictwa lub środków rakietowo-jądrowych wynikają
przede wszystkim w początkowym okresie wojny, dla-
tego też są zawczasu przygotowane g r u p y
a w a r y j n e g o u z u p e ł n i e n i a.
Grupy te przygotowuje się do stanu pełnej gotowo-
ści bojowej. Miejscem uzupełnienia strat będą rejo-
ny długich odpoczynków lub punkty na trasie wyzna-
czone przez dowódców.

Na uzupełnienie strat sposobem awaryjnym /do-

rażne uzupełnienie strat/ przewiduje się żołnierzy rezerwy, tzw. "grupy awaryjnego uzupełnienia", a także przez wykorzystanie żołnierzy rezerwy procentu zabezpieczenia stawiennictwa oraz zasobów rezerw osobowych nie będących na przydzielach mobilizacyjnych.

Grupy awaryjnego uzupełniania przygotowuje się w czasie pokoju i powołuje się je z chwilą wprowadzenia stanu pełnej gotowości bojowej. W tym celu WKU - wydają znaki tożsamości i zapewniają odpowiednie warunki bytowe do czasu ich skierowania do jednostek. Grupy awaryjnego uzupełnienia rozmieszcza się w miejscach ustalonych przez WKU. Powoływanie i przyjmowanie żołnierzy rezerwy na uzupełnienie strat odbywa się na zasadach - jak podczas mobilizacji.

b/ Uzupełnienie strat sposobem bieżącym

Sposób ten polega na planowym, permanentnym dosyłaniu uzupełnienia w celu pokrycia codziennych strat walczących wojsk wyszkolonymi rezerwami osobowymi. Przeciętne potrzeby uzupełnienia na okres doby kształtować się powinny w granicach do 3% stanu osobowego walczących wojsk^{15/}. Realizacja tego sposobu uzupełniania rozpoczyna się w trzecim dniu wojny. Przygotowanie do planowego uzupełnienia bieżącego strat w czasie wojny - planuje się już w czasie pokoju. Uwzględniając sposoby, tryb

15/ Znalazło to potwierdzenie w ćwiczeniu "LATO-78".

ciągłego dosyłania uzupełnienia - tak wojsk operacyjnych, jak i OTK.

Uzupełnienie bieżące strat realizuje się:

- w oparciu o nagromadzone zasoby wyszkolonych rezerw osobowych w określonych specjalnościach wojskowych powoływanych zgodnie z planem bezpośrednio z gospodarki narodowej i przesyłane do wojsk walczących przez punkty zbiórki i przesyłkowe /RPZb i OPP/;
- wykorzystanie istniejących rezerw oficerskich /absolwentów akademii wojskowych, szkół i kursów/;
- rotując zmiany w stanie osobowym oddziałów /pododdziałów/ zapasowych przeznaczonych do uzupełnienia pododdziałami i grupami specjalistów.

c/ Uzupełnienie strat sposobem kompleksowym

Sposób ten wyraża się możliwością zastępowania wyeliminowanych z walki: pododdziałów, oddziałów, związków taktycznych i sztabów analogicznymi w pełni uzbrojonymi i wyposażonymi jednostkami organizacyjnymi. Przy kompleksowym uzupełnieniu strat - uzupełnienie powinno się przesyłać po uprzednim złożeniu zapotrzebowań przez dowódców ZO i ZT i nie wcześniej jak po wykonaniu pierwszego etapu operacji armijnej lub frontowej, orientacyjnie może to uzupełnienie być dosłane w siódmym-dziewiątym dniu od momentu rozpoczęcia działania.

Należy dodać, że uzupełnienie kompleksowe realizuje się przede wszystkim na rzecz związków tak-

tycznych i operacyjnych lądowych wojsk operacyjnych. O uzupełnieniu ZT, ZO lub oddziałów sposobem kompleksowym - w każdym wypadku decyduje Sztab Generalny. W wojskach operacyjnych głównie do uzupełnienia kompleksowego organizuje się rezerwowe związki taktyczne.

W wojskach lądowych, lotniczych, OPK i Marynarce Wojennej specjalistyczne oddziały /pododdziały/ zapasowe np. artylerii, wojsk inżynieryjnych, chemicznych, łączności, uzbrojenia, zdrowia itp., które są przeznaczone do uzupełnienia kompleksowego i bieżącego.

Rezerwowe ZT i oddziały zapasowe powinny istnieć i funkcjonować bez przerwy niezależnie od stopnia i sposobu ich wykorzystania do uzupełnienia strat. W związku z tym ich stany osobowe będą stale odtwarzane żołnierzami rezerwy i poborowymi przez macierzyste WKU, a wypadku braku określonych specjalności wojskowych eksterytorialnie w ramach województwa i okręgu wojskowego.

Z A K O Ń C Z E N I E

Omówione w niniejszym skrypcie zagadnienia tematyczne nie wyczerpują w pełni całokształtu problematyki związanej z terytorialnym gromadzeniem rezerw osobowych dla potrzeb mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i uzupełniania strat w czasie wojny.

Tematyka ta jako problem - jest zagadnieniem trudnym, złożonym z wielu problemów, skomplikowa-

nych i niezmiernie pracochłonnych. Szczególnie daje się to odczuć na odcinku planowania, bowiem w jego zakres wchodzi cały wachlarz przedsięwzięć wzajemnie warunkujących się i uzupełniających.

Niemniej jednak założona planem treść zagadnień i sposób ich przedstawienia w tym opracowaniu daje, w miarę, pełny obraz, a przy tym i podstawy do zapoznania się z powyższą problematyką, jak również i możliwość rozwiązywania samodzielnego tych problemów w pracy służbowej - dydaktyczno-naukowej na określonych stanowiskach służbowych.

Problematyka terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych jest szczegółowo analizowana a praktyczne przedsięwzięcia na tym odcinku podejmowane są pod kątem ciągłego doskonalenia założeń tego wielostronnego i złożonego problemu.

Chcąc ten problem właściwie rozwiązywać istniejącemu potrzeba planowego, zamierzonego, stałego i skoordynowanego działania wszystkich zainteresowanych organów, tak w pionie jednostek wojskowych, jak i w pionie WKU, WSzW i OW, a nawet określonych instytucji władz cywilnych administracji państwowej.

W założeniach niniejszego skryptu, obok dania podstaw do zapoznania się i samodzielnej pracy na określonych stanowiskach służbowych w siłach zbrojnych w zakresie terytorialnego przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne i uzupełniania strat sił zbrojnych, zakłada się ukierunkowanie pracy oficerów /sztabów i dowództw/, wskazania źródeł poznawania przedmiotu, jego złożoności problemowej itp.

Rozważany problem wiąże się ściśle z procesem tak bardzo ważnym w siłach zbrojnych - jak osiągnięcie wyższych stanów gotowości bojowej i zachowanie w warunkach pokojowej działalności - stanu stałej gotowości bojowej sił zbrojnych.

OPRACOWAŁ:
ADIUNKT KATEDRY ORG. i MOB.
WOJSK.

/-/ ppłk dypl. Edward WOLAK

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I POMOCNICZE

- 1/ Zarządzenie szefa Sztabu Gen. WP nr 042/Mob. z dn. 29.12.1977 r. w sprawie doskonalenia systemu mob. i pokojowego uzup. sił zbrojnych PRL w 1978 r.
- 2/ Instrukcja o mob. rozwinięcia sił zbrojnych PRL - wyd. Sztab Gen.
- 3/ Wytyczne mobilizacyjne cz. I,II,III,IV,VIII, IX,X - wyd. Sztab Gen.
- 4/ Ramowy zakres działania WSzW - BT, ASG 018324/77.
- 5/ Przegląd OTK nr 1/9/78 - BT ASG 018694.
- 6/ Skrypt płk Zdeniak "Organizacja, planowanie i kierowanie procesem OWSGBG przez ZT - BT ASG nr 0340/76.
- 7/ Skrypt ppłk Wolak "Zasady organizacji, planowania i kierowania mob. uzup. wojsk na szczeblu PSzW - BT. nr 016982.
- 8/ Doświadczenia i wnioski z ćwiczenia "LATO-78".
- 9/ Doświadczenia osobiste i wnioski z praktyki liniowej i kontroli JW w WOW - 77 r. oraz udział w ćwiczeniu "KLON-77" i "LATO-78".
- 10/ Zasady uzup. SZ oraz wykorzystanie w jednostkach wojskowych poborowych na właściwych stanowiskach - wyd. Zarządu Mob. i Uzup. Sztab Gen./73r.
- 11/ Zeszyty Naukowe ASG: nr 3/10/76 str. 364;
nr 2/13/77 str. 109;
nr 1/16/78 str. 156;
nr 2/17/78 str. 118;

artykuły ppłk. E. Wolaka dot. uzupeł. strat i
szkolenia rezerw osobowych w JW.

Wydrukowano w 100 egz.

egz.nr 1-100 B.Gł.OZS

wyk.ppłk Wolak

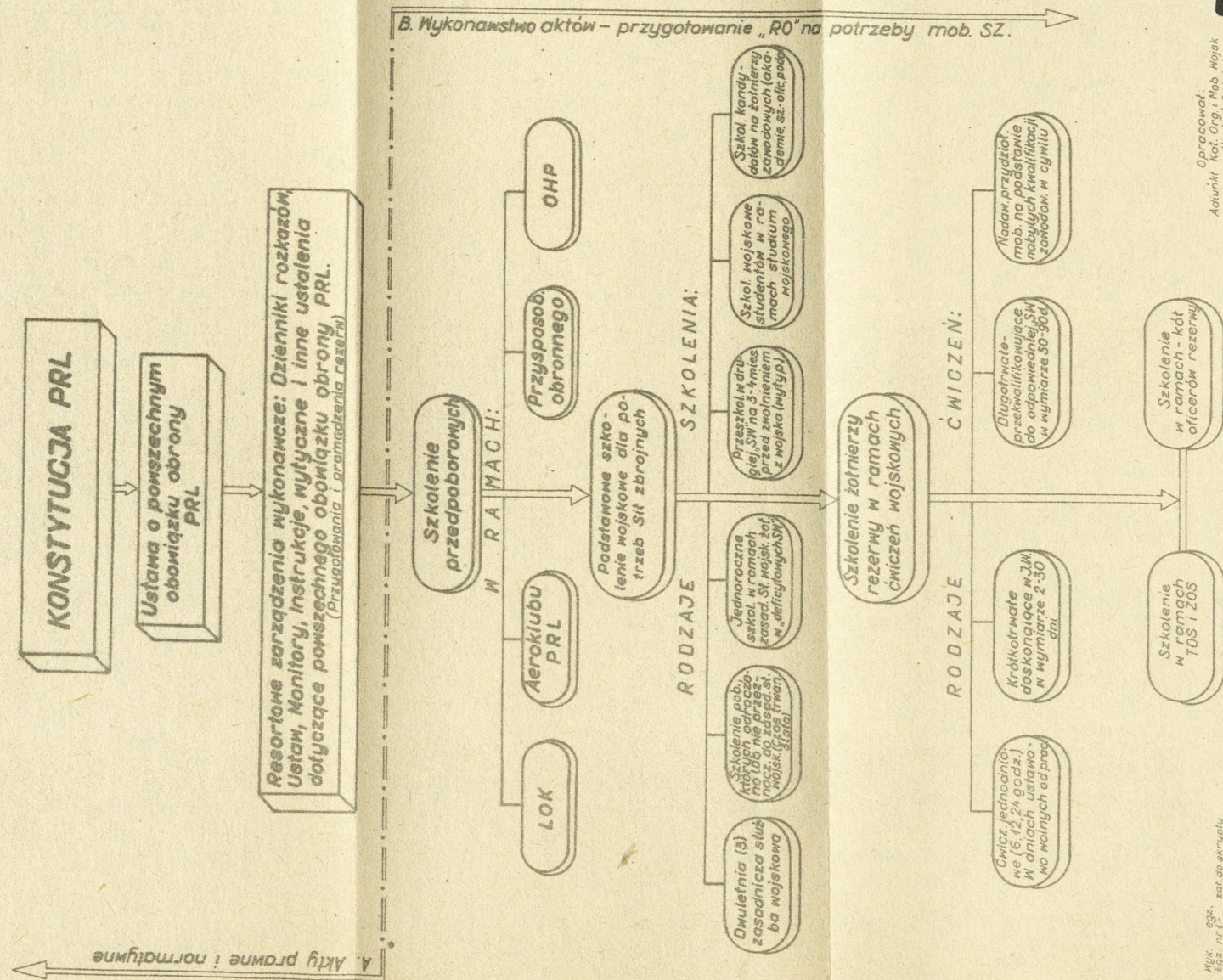
druk. HO, dn. 19.12.1978 r.

nr 0617/02872/WW

kor. T.Ł.

BIBLIOTEKA NAUCZONA ASW WPK
Archiwum Główna Biblioteka Specjalna
Nr ewid. 44235

IDEOWY SCHEMAT PRZYGOTOWANIA OBRONNEGO SPOŁECZEŃSTWA - REZERW OSOBOWYCH - NA POTRZEBY MOBILIZACYJNE SIŁ ZBRÓJNYCH PRL

14

[illegible]

- Kanaly: uzupełnienia bieżącego i kompleksowego - pododdziałami i grupami specjalistów;
- uzupełnienia bezpośredniego na terenie kraju - awaryjne;

Kierowanie wyszkolonej kadry spec., z akademii szkół i ośrodków szkol. wojskowego - do wojsk;
Kierowanie specjalistów z baz szkolenia do wojsk;
Wybór do szkół i baz szkolenia spec.

OPRACOWAŁ
Adiunkt Kat. Org. i Mob. Wojsk
pptk dypl. E. WOLAK

Wykonano w 293
Egz. Nr 1 124. Skryb.
Wuk. ppłk E. WOLAK

BIBLIOTEKA NARODOWA AS. WY.
Archiwum Urzędu Choroń. Szekelarch

44235

